

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Wien V., Margaretenplatz 7
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Zinkovský Josip, Wien
V., Margaretenplatz 7.

Lisi

za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo

Stane četrletno: K. 8000—

Za Jugoslavijo
četrletno: 25 Din.

Posamezna številka 800 kron

Leto III.

Dunaj, 14. novembra 1923.

Št. 46.

Vabilo

na

izredni občni zbor

Političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem, ki se vrši v četrtek dne 22. novembra t. l. ob 10. uri dopoldan v društvenih prostorih v Celovcu, Vetrinjsko obmestje šte. 26/I.

Dnevni red:

1. Poročilo o volitvah.
2. Volitev novega odbora.
3. Raznoterosti.

K obilni udeležbi vabi

Odbor.

Po volitvah.

Volitve so za nas koroške Slovence vsakokrat mučna reč. Sicer so volitve tajne, a pri prostemu našem človeku se le pozna, in vsaki količkaj izurjeni agitator ve, kako je volil ta, kako oni. Nasprotno nam stranke pa imajo vso gospodarsko moč v svojih rokah. Koliko naših ljudi je v Celovcu! Na tisoče volilcev, a da bi glasovali za slovensko stranko, nimajo poguma, četudi je volitev tajna. In ti celovski bojazljivci niso izključno le domači Slovenci. Koliko Slovencev je po sili v socialno demokratičnih društvih! Glasovali bi radi za slovensko stranko, a če tovariši to zapazijo, bojo pri prvi priložnosti ob zaslužek. Veliko našincev je ostalo doma. Ni dvojbe, da so socialni demokratje glasovali vsi, na volišče so prišli, kakor po navadi pristaši nemških strank vsi, ljudje pa, ki niso marali glasovati za ti stranki, to so našinci, so ostali doma. Agitacija nasprotnih strank je tokrat nastopala z vso silo. Toliko shodov še ni bilo pri nobeni vo-

litvi. Slovenska stranka žalibog ni imela zadostnega števila govornikov; potem pride v poštev, da naši govorniki doslej pred orgešovci nikier niso bili varni. Zato se je stranka naslanjala na zaupnike in se je več ali manj omejila le na agitacijo od osebe do osebe. Zaupniki so vršili svojo dolžnost izborna, v najbolj ogroženih krajih nismo izgubili nobenega glasu, da, celo napredovali smo. Ravno ob narodni meji so se občine naravnost izvrstno postavile n. pr. Grebinj, Ruda, Pokrče, Grabštanj, Otok, Istanje, Vrba, Vernberg, Marija na Zili, Blače, Bistrica na Zili, Brdo itd. Število naših ljudi je tokrat le za eden glas manjši, kakor je bilo l. 1921., to nima nobenega pomena. Pri prihodnjih volitvah upamo, da se Podjuna in Rož še bolj postavita, in naše število bo znatno poskočilo. Stranka se je utrdila in ustalila, kar je sedaj našega, je odločno in zavedno, tega nam ne izneveri nihče, ne socialna demokracija, ne nemška stranka. Nemci so upali, da nas tokrat porazijo na par glasov, sedaj pa so vsi presenečeni: kjer je toliko glasov, še živi slovenski narod in zahtev tega naroda ne morejo je naprej odklanjati s pretvezo, da Slovencev ni. Živimo tu na svoji rodni zemlji, zvesti svojem slovenskim starišem in zvesti svojemu narodu. Volilci, vsa čast vaši neustrašenosti in zvestobi!

Zdaj je treba delati naprej in delati brez prenehanja. Delo, ki se začne le pred volitvami in se omeji na čas volitev, ne more imeti trajnega uspeha. Ako naj gredo ljudje z nami pri volitvah, je treba, da postanejo člani stranke in da vplačujejo svoje doneske, kakor ima socialna demokracija zapisane vse svoje člane in vsi plačujejo, celo morajo plačevati svoje doneske za strankino politiko. — Za kmečke delavce nam naša izobraževalna društva ne zadostujejo več, treba bo zanje ustvariti strokovno društvo, ki se zavzema za njih.

hove upravičene interese. Sicer nam ti polagoma vsi uidejo ali v nemška ali v rdeča strokovna društva in potem jih bomo pri volitvah zastopali vabili. Izpeljati se mora naša ženska organizacija, ki naj zbere vse žene in dekleta v slovenskem ženskem društvu. Ženska je manj izpostavljena pogubnemu uplivu mesta, drži se doma, drži materinega jezika, drži se domače cerkve. Imamo nekaj cerkvenih ženskih družb: Marijinih družb, to je naša elita, naši biseri so tu; a nekaj drugega je splošna ženska organizacija, h kateri naj pristopi vsaka slovenska žena, vsako slovensko dekle. Taka organizacija si izobrazila svojih govornic, si ustvari svojo pisarno in sama skrbi za svoje članice.

Glavni razlog naše politične onemoglosti je, da je iz dežele odšlo petindvajset najboljših slovenskih duhovnikov, deloma so šli prisiljeni, deloma pa brez potrebe. Duhovnik je bil in ie še edini neomajljivi narodni steber, vsaj nas ravno vera uči ljubiti svoj narod in delovati za njega in duhovnik mora že po svojem poklicu biti prvi, ki kaže, kako se po veri živi! Ko zaceli rana, ki jo je nam zadal plebiscit, ko bomo imeli spet dovolj svojih duhovnikov, bo tudi naša politika dobila novih moči. Duhovnik, ki bi delal proti ljudstvu, med katerim je nastavljen, se nam zdi po naših katoliških načelih nekaj nemogočega; zato je naša zahteva, da pridejo na župnije, ki imajo nemške duhovnike in delujejo — po liberalnih načelih — za raznarodovanje, spet duhovniki, ki po katoliških načelih narodni značaj ljudstva spoštujejo in negujejo.

Dočas pustimo razmere dozorevati: Nemčija se končno podira, od tam ne bo več denarja za Südmarmko in nemški Schulverein ali za druge proti nam naperjene namere. Tudi v Avstriji so stranke, ki so dozdej najbolj delovale za ponemčevanje, to je velenemci in njihimi sorodni Bauernbund, pri zadnjih volitvah strahovito pogorele. Če bi še na Koro-

PODLISTEK

Mala pevka.

(Za naša društva.)

Naša društva vedno tožijo, da jim manjka dobrih iger. Iger sicer ni malo, a le malokatera je primerna, le malo se jih more s pridom porabiti. Mnoge se po vsebini zelo medle, prazne, da ne učinkujejo, v drugih, posebno v predstavljanih pa zopet pogrešamo domačega, ljudskega duha in se jim na prvi pogled pozna, da so tuja roba.

Naše priprosto ljudstvo si želi, v kolikor ga poznam, splošno bolj resnih iger kakor burk; ganljiva igra, ki privabi solze v oči, mu ostane še dolgo v spominu. Naj opozorim zato na igro „Mala pevka“, ki so jo drugod že vsa leta predstavljali z velikim uspehom, na Koroškem pa sta jo uprizorili le društvi v Selah in Šmihelu, pa je tako ugajala, da jo stavijo v isto vrsto z „Miklovo Zalo“. Njena vsebina je v kratkem tale:

I. dej: K staremu puščavniku Benku pride vitez Jošt iskat tolažbe. Medtem, ko je bil on v vojski, so se sovražniki polastili njegovega

gradu, žena Bogomila pa je s hčerko Angelino zbežala pred preganjavci, pa zdaj ni več od nji duha ne sluha, ker sta najbrže utonili v potoku. On pa je ves nesrečen in žaluje za njima in se ne more potolažiti. Puščavnik ga lepo tolaži in vitez sklene par dni pri njem ostati. Pripoveduje puščavniku tudi, kako mu je žena Bogomila zložila lepo pesem o treh rožicah in mu jo zapoje.

II. dejanje nam kaže samotno planinsko okolico. V tistem skalovju stanuje v borni utici Matilda in hčerka Zalika, ki sta v resnici vitezova žena Bogomila in hčerka Angelina, skriti pred sovražniki. Ona misli, da je njen mož vitez Jošt padel v vojski in žaluje za njim. V največji revščini, ko nimata več jesti, ju najde mlada pastirica in zmenijo se, da pojde Zalika z njo v vas, kjer bo pela in s petjem prosila živeža.

III. dejanje se vrši v vasi. Zalika pride s pastirico in poje pred hišo; kmetica in njeni otroci jo obdarujejo. Tja pride tudi puščavnik. Tudi njemu zapoje Zalika pesem in sicer eno kitico one pesmi o treh rožicah in to vzbudi v puščavniku misel, da bi mogla biti ta deklica Angelina in njena mati Joštova žena Bogomila. Zato se znjo napoti na planino.

IV. dej: Puščavnik pride k Bogomili in tam mu razkrije zgodovino svojega življenja. On spozna, da je ona tista, za katero žaluje vitez Jošt ter ji naznani, da njen mož živi in da ga bo še isti dan videla.

V. dej: Vitez Jošt in sluga venčata puščavnikovo kolibo, ker hočejo kmečki ljudje obhajati 25letnico Benkovega bivanja med njimi. Puščavnik pripelje Jošto Angelino in mu razodene, da bo tudi svojo ženo kmalu videl. Kmečki ljudje pridejo Benku čestitat in mu prinesejo darove in tam se vitez Jošt, žena Bogomila in hčerka vsi srečni po dolgih bridkih letih ločitve zopet snidejo.

Prednosti te igre so posebno sledeče: Igra ima vzgojni pomen, ker podaja lepe nauke: spoštuj stariše, bodi usmiljen, zaupaj v božjo previdnost in kaže zgled prave pobožnosti in zakonske ljubezni. Uprizori se lahko brez posebnih priprav, oseb ni preveč; glavne vloge imajo puščavnik, Zalika, Jošt in Matilda. Najlepše v igri pa je 14 pevskih točk, kar dela igro mikavno in živahno.

„Mala pevka“ je v knjigotrštvu pošla in jo ima Kršč. soc. zveza le v treh izvodih na razpolago. Naj bi ta ljubka igra polagoma prepotovala vse naše odre!

škem ne bilo „Einheitsliste“. bi tudi tu niti dr. Angerer ne bil izvoljen. Politika dozoreva v konečni dvoboj med krščanskimi strankami in socijalno demokracijo. Koroški Slovenci se ves čas, odkar poznamo volitve, borimo tudi za versko življenje, zato smo prepričani, da pride dan, ko bodo nemške krščanske stranke nam postale pravične, dali nam bojo naše škole, dali uradnike, ki so zmožni slovenskega jezika, pustili nam bojo naše domače učitelje in zadovoljni bomo v svoji avstrijski državi. Zato pa vstrajajmo pri delu za naše cilje, počujmo to delo, ne bojmo se ne truda in ne žrtev, ker delo je pravično!

Naročniki, ki prihodnji teden „Koroškega Slovenca“ več ne dobite, vedite, da se Vam je list ustavil, ker je naročnina potekla! Na reklamacije zaostalih naročnikov se ne bomo ozirali. Upravništvo.

Koroški deželni zbor.

Otvoritvena seja koroškega dež. zbora se je vršila dne 6. novembra. Ob 11. uri dopoldan so prihajali poslanci v zbornico, kakor poročajo „Freie Stimmen“ so prišli socialni demokrati brez rudečih naveljnov, samo z znaki, za njimi sta se „postirala“ na skrajni levici naša poslanca g. dr. Petek in g. Poljanec „im Schmuck der hellroten windischen Nelke“; potem so primarširali kršč. socialci z belimi nageljni in na desno so se vsedli „bauernbindovci“ in velenemci s „rozdci“ v gumbnici. Vršile so se po raznih formalnostih volitve v razne odbore, kjer je bil izvoljen v narodno-gospodarski odbor tudi dr. Petek in v ustavni odbor g. Poljanec.

Popoldne so se vršile volitve v deželno vlado, kjer je bil izvoljen za dež. glavarja posl. Landbunda: g. Vinzenz Schumy, za prvega namestnika posl. Silvester (kršč. soc.) in drugega namestnika posl. Neutzler (soc.). Pri vseh volitvah sta poročila „Freie Stimmen“ oddala slovenska poslanca prazne listke in „s tem pokazala, da očitno nista volina onustiti svojo „brezkoristno“ opozicijo“. Po volitvah se je vršila zaprisega glavarja, nakar je sledil njegov govor. G. Vinko Šumi je naglašal enotnost v sanacijskem delu, prinesel pa lepodonečih fraz o demokraciji in pravičnosti, varčevanju in o povzdigi gospodarske produkcije. Na koncu govora je omenil tudi nas koroške Slovence, rotil merodajne kroge, naj omilijo narodni boj, obljubil pravično postopanje proti Slovencem pri zakonodaji in upravi, seveda le, če bodo „bridni“.

To je torej poročilo o prvi seji koroškega deželnega zbora. **Koroška ima novega glavarja, imenuje ga Vinzenz Schumy in ta šef je Slovenec, „ein Slawe, der seine Nation verläugnet“**, kakor sodi o njem avstrijska „Staatswehr“. Pa naj reče kdo, da to ni res!

POLITIČNI PREGLED

Avstrija.

Končni rezultat državnozbornih volitev v Avstriji daje absolutno večino kršč. soc. stranki in sicer 83 poslancev. Velenemci imajo 12 poslancev, koroški Landbund 2. Socialdemokrati imajo v državnem zboru 68 zastopnikov. Dunajski listi poročajo o nadaljevanju dosedanje politike v parlamentu, t. j. o zvezi meščanskih strank v „Arbeitsgemeinschaft“, kar pomeni trden meščanski blok, ki gre za dr. Seiplom na potu sanacije.

Jugoslavija.

Poroča se, da je bil jugoslovanski ataše podp. Kristič v Sofiji na Bolgarskem z revolverjem ranjen. Jugoslovanska vlada je nastopila ostro pri bolgarski vladi in zahtevala: za atašeja 25.000 zlatih frankov, bolgarski vojni minister se mora pri napadenem atašeju opravičiti; bolgarske čete morajo izkazati čast pred jugoslovanskim poslanštvom v Sofiji. Bolgarska vlada je ultimatum sprejela in je kriza med obema državama rešena.

Nemčija.

Kar smo pričakovali že dolgo, se je zgodilo. Narodni socialisti pod vodstvom Hitlerja so v noči od 7. na 8. t. m. v kleti dvorne pivovarne v Monakovem proglasili „puč“, t. j. odstavili so centralno vlado v Berlinu, imenovali generala Lossowa za vojnega ministra, generala Ludendorffa za poveljnika nemških čet, kom. Kahra za državnega komisarja in Hitlerja za nekakega „svetovalca“. Toda ta puč je bil hitro potlačen. Še v omenjeni noči so rajhovske čete oblegale klet, v kateri je bil Hitler, ujele gen. Ludendorffa in kratkoma potlačile ustajo, Hitler je ubežal neznan kam, komisar Kahr je gospodar položaja. Rajhovski listi iz Berolina imenujejo Hitlerja „einen Schwätzer“, človeka, ki je v svoji razgreti fantaziji gradil gradove v oblake in izvojeval zmage na vseh straneh, v odločilnem trenutku pa vrge puško in „štalhelm“ v koruzo. Ta poraz nemških narodnih socialistov gotovo ne bo brez upliva na avstrijske „hakenkreuzlerje, orgeše in kakor se že imenujejo. Upamo, da bo tudi na Koroškem rodil obilo uspeha, da bodo tudi koroški „nacionalisti“ napravili kak puč z isto srečo, kot bavarski bratci.

Madžarska.

Na Ogrskem je bil aretiran državnozborni poslanec ogrski dr. Ulain. On je vodja ogrskih narodnih socialistov in se je ravno odpeljal iz Budimpešte proti Dunaju, da stoni v zvezo z avstrijskimi in bavarskimi nar. socialisti in se dogovori glede skupnega puča v vseh treh državah. Pravočasno je bil aretiran in odveden nazaj v Budimpešto.

Rusija.

Volitve v peterburški sovjet so donesle veliko večino Leninu.

Zveza baltičkih držav. Kakor poročajo listi, se vrši konca novembra konferenca baltičkih držav (države severno Poljske). Pobuda je izšla od litevske vlade in ima za cilj ustvariti zvezo baltičkih držav brez Poljske. Ideja baltičke zveze prihaja zopet na dnevni red. Ko so po vojni nastale ob bregovih Baltičkega morja nove samostojne države, so gledale, da si obdržijo svojo svobodo in si zajamčijo svoj obstanek, Finsko, Estonsko, Lotiško, Litvo in Poljsko, pet držav z različno zgodovino in različnimi cilji. Samostojnost Finske, ki je živel pod staro rusko vlado svoje lastno življenje, je bila po vojni samo navidezno potrjena. Tudi Poljsko se je nahajalo v boljšem položaju. Estonsko, Lotiško in Litva so se morali še dolgo bojevati za svojo samostojnost. Na eni strani proti Nemčiji, na drugi proti Ruski. Že tedaj se je razmotrivalo vprašanje zveze vseh petih držav. Pokazale so se vendar velike zapreke. Poljsko, še zelo slabo v svoji notranji politiki, ki je imelo še vse polno neizvedenih načrtov, je hotelo igrati vodilno vlogo. Porušilo je dogovor z Litvo in zašlo iz enega nasprotja v drugo. Finsko, ki je imela veliko vlogo švedska manjšina, ki je germanofilna, se ni moglo zediniti s Poljsko, ker je bilo v napetih odnosih z Nemčijo. Tako je ostalo samo Estonsko, Lotiško in Litva kot važen činitelj, ki so morale iskati vezi, ki bi jih spojile. Ko so se razmere na Ruskem nekoliko izboljšale, je postal tudi položaj baltičkih držav dosti ugodnejši. Med temi tremi državami ni veliko razlik, imajo mnogo skupnega, vidijo, da so same na sebe navezane in da je zveza baltičkih držav krvavo potrebna. Finsko in Poljsko za zvezo ne prideta v poštev.

DOMAČE NOVICE

Bekštanj. (Občinska seja 27./X. 1923.) Pred sejo prebere tajnik dopis deželne vlade, ki predvideva oskrbo grobov padlih vojakov. (Kriegsgräberfürsorge.) Pri tej priložnosti povdarja nek odbornik, da je na „Premrvovi“ njivi na Maloškem polju pokopan neznan vojak, ki je bil svojčas tako dolgo „privezan“, da je vsled tega umrl. Pokopan da je skrivoma in da je v tistem grobu pokopan tudi mrtvi muli. (Priporočamo zadevo deželni vladi v

preiskavo. Op. ured.) V zadnji seji se je st. ril sklep sprejeti v občinsko zvezo veleposestnika Janka v Dobju, ako plača občinski ubožni blagajni 10 milijonov kron. On ponuja en milijon. Sklene se vztrajati pri prvotnem sk. pu. Koroški Heimatdienst prosi podpore. (!) Lai d. bundov govornik z vnmno priporoča podporo, češ, da potrebuje denar za vzdrževanje lista „Koroška Domovina“, za propagando proti listu „Koroški Slovenec“ in za vzdrževanje „Der Grenzschutz in den Karawanken“. (Lepa reč! Z našim denariem hočeio germanizirati slovensko Koroško. Op. ured.) Slovenski govornik predlaga odklonitev, češ, naj nemški bogatini sami posežejo v svoje žepe, in da se občinski denar ne sme trositi v take „hecarske“ svrhe. Se torej odkloni. Do prihodnje seje naj sklenejo vasi zvišanje lovskih zak. pov. Občinski zastop si pridrži zvišanje, ako bi sklenjeni zneski bili prenizki. Franz Ulbing naznanja nismeno odstop kot občinski odbornik, ker gre v Ameriko. Se vzame na znanje in se mu za njegovo vestno sodelovanje v občinskem odboru izreče zahvala z dvignjenjem raz sedežev. Kdor potrebuje „Jagd- und Festschutzabzeichen“, naj jih sam naroči. Naslov se izve v občinski pisarni. Franz Mörtl predlaga, da naj se preberejo zneski nabiralnih pol za Mlinarški most, ker je baje nekaj prišlo v zgubo. Tajnik poroča, da znaša dotična zbirka 680.000 K. Dotične pole ima načelnik stavebnega odbora in se bodo vsled tega pri prihodnji seji prečitale. Kdor svojih otrok noče imeti zavarovane pri kmetijski bolniški blagajni, naj napravi nemudoma prošnjo na okr. glavarstvo.

Borovlje. Volilni boj je bil tudi pri nas zelo živahen. Slovenci smo nekoliko nazadovali, čemur pa se ni čuditi, ker se je veliko naših ljudi izselilo, veliko pa jih je tudi odvisno od naših nasprotnikov. Volitve se je udeležilo 93% volilcev. Največ je napredovala Einheitsliste, in to na račun soc. demokratov. Ti so sedaj sklenili, da bojkotirajo vse najglasnejše einheitslistarje. Tako je prav! Tudi Slovenci bi imeli to napraviti. Svoji k svojim! Posebno vi Slovenci iz okolice, ki prihajate v Borovlje, kupujte pri zavednih našincih in pomislite, da ako zahajate k nasprotnikom, podpirate njih stranko.

Borovlje. Kako se ponemčuje pri nas tudi potom cerkve, se je že parkrat poročalo. Pričakovali smo, da bo pridiga vsaj na god Vseh svetih dnevu primerna. A naš veroučitelj se je celo na ta dan spozabil in vpil raz prižni. Kdor nemščine ne more prenesti, naj ostane zunaj! In tak človek je poklican, da vzgaja našo mladino ter jo uči ljubezni do bližnjega. Res žalostno! Gospod Mirbach, mi smo tukaj domačini in ne moremo zato, da smo Slovenci; ako pa vam je tri premalo Nemcev, bi Vam svetovali, da si naročite poslušalce iz Vašega Ruhlenda, ker boste drugače kmalu pridigovali — praznim klopem.

Iz Roža. Zanesla me je pot na dan Vseh svetih v Borovlje in tam na pokopališče. A kako sem bil iznenaden. Največji in najlepši nagrobni spomeniki nam pričajo s slovenskimi napisi, da so naši očetje bili Slovenci in da tega tudi njih otroci niso pozabili. Zares, vsa čast nekaterim Borovljanom! Posebno iznenadil me je eden napisov. Bil je to spomenik umrlega organista in pevovodje v Borovljah, rajnega Albina Prek. Bolj primerne napisa bi ta naš rajni nač ne mogel imeti. Pod njegovim imenom se bliščijo besede:

... Zdaj vse minulo je,
nič več pel ne bom,
ker zdaj ni več moj ljubi, dragi dom...

In spodaj: „Spomenik so mu opstavili njegovi, njemu zvesti pevci iz Borovelj in okolice“. — Zares to je nekaj ganljivega, kar je vredno, da si človek ogleda. —o.

Pliberk. Pri volitvah 21. oktobra je bilo v Pliberku oddanih 70 glasov za Koroško slovensko stranko. To je leno in častno število, kajti kdor ve, kaj se pravi biti zaveden Slovenec v Pliberku, ta to razume. Toda bilo bi jih gotovo še več, ako se ne bi izvajal teror, ki je marsikaterim popolnoma onemogočil svobodno se odločiti za katerokoli stranko. Teror ob-

sojamo brez razlike strankarskega prepričanja. Prav posebnost se je izkazal grofov oskrbnik, ki je posle kakor kakšen srednjeveški valpet tiral na volišče, jim vsiljeval glasovnice od Einheitsliste, prešlatel žepe, odpiral celo bluze in s silo odvezal soc. demokratske in glasovnice Koroške slov. stranke ter jih gonil kot Stimmvieh čisto v volilni lokal. Na ta način so delali propagando tudi nekateri drugi gospodarji, s katerimi imeni lahko postrežemo, posebno še neka gospa, doma iz „lofen-tola“, ki je sicer prav sladka, ko krompir od slov. kmetov. Tako toraj: teror, sila, denar, strahovanje, grožnje, to so bila agitacijska sredstva einheitslistarjev. Vse je bilo na delu. Slišimo, da so imeli velikanske svote denarja na razpolago. Čudimo se, da stranka s takimi sredstvi v teh krajih ni dosegla večjih uspehov. Bolj občudujemo naše značajne Slovence in Slovenke, ki so v obstoječih razmerah ostali zvesti narodu in veri naših prednikov. Tem vsa čast!

Globasniča. Zadnjo nedeljo pred volitvami, t. j. 14. okt., je imela v Globasnici poleg Koroške slov. stranke istočasno tudi Einheitsliste svoj shod. Medtem ko je shod slovenske stranke pri veliki udeležbi dobro uspel, se je shod Einheitsliste spremenil v pravcati „teater“. Kmetje, ki so prišli na shod, večinoma nekdanji bauernbundlerji, so koj začetka pričeli motiti z medklji izvajanja govornika Einheitsliste. Potem pa je postajalo vedno zanimivejše. Ko je govoril g. Feinig, se je približalo govorniški mizi nekaj najprebrisanejših kmetov, kateri so pričeli govoriti in mahati z rokami, tako da nisi mogel vedeti, kateri je pravi govornik. Ko je govornik uvidel, da s svojim govorom nikogar ne bo pridobil za Einheitslisto, je pričel udrihate po globaških kmetih, češ, kako so neumni, ko si ne dajo nič dopovedati. Tedaj je nastal v dvorani še večji nemir in da bi govornik končni utis svojega govora izboljšal, je dejal: Dajmo eno lušno zapeti. Gospod Feinig je pričel peti, ker mu pa nihče ni pomagal, je kmalu zopet nehal in je nato takoj izginil. Volitve so izpadle kakor smo pričakovali: Grofovska stranka — tako so pri nas imenovali Einheitslisto — je odrezala najslabše; dobila je le 84 glasov, socialdemokrati 127 in Koroška slov. stranka 309 glasov. Od prejšnjih volitev smo Slovenci napredovali za 27 glasov; v Globasnici ni odločeval pri volitvah strah in pritisk, temveč narodna zavednost in zdrava kmečka pamet, zato smo z izidom volitev zadovoljni.

Št. Vid v Podjuni. (Samonemške krajevne table.) Imeli smo doslej dve tabli: slovensko in nemško. Pa pride pred volitvami orožnik in zahteva, da se mora slovenska tabla odstraniti, ker so dvojezične dovoljene baje samo do 10 km od državne meje. Slovenska tabla je morala izginiti. Zakaj? Da je dobil Št. Vid nemško lice. Slovenska tabla pač premočno v oči bode. Mislili smo, da so krajevne table za orientacijo tako Slovencev kakor Nemcev, ali sedaj vidimo, da so samo za Nemce, ki jih k nam malokdaj zanese veter.

Skočidol. Napisi na novih zvonovih iz brona od firme E. Szabó v Gradcu so ti-le: Veliki zvon (Es-glas, 1200 kg): Križ, sv. Marjeta, sv. Konrad, sv. Katarina. „Pax vobis!“ (Mir z vami!) in „Alleluia“ (Hvalite Boga!) ter: „Darovala me družina Pečar, Amerika“. Ta veliki klicar naših lin bo vedno oznanjal mir Kristusov in hvalo božjo. Poldnevnik (g-glas, 600 kg): Sv. Marija brezmadežna, sv. Jožef, sv. Frančišek, sv. Uršula. Posvečen je Mariji in Jožefu, molitvi in delu. Zato ima napise: „Ave Maria!“ (Češčena Marija!) in „Ora et labora!“ (Moli in delaj!) ter: „Pol dar Woschitz, Amerika, pol dar fare — Pfarrspende“. Bo vselej oznanjal molitev in delo. Juternik (b-glas, 360 kg): Sv. slovanska blagovestnika brata Ciril in Metod, sv. Virgie, sv. Anton, sv. Florijan. Posvečen je zlasti koroškim misijonarjem; iz 8. in 9. stoletja, ki so s trpljenja polnim delom pokristjanili naše pradede in obrnili njih poglede do višjih vzorov. Zato nosi napis: „Sursum corda!“ (Kvišku srca!) ter: „ $\frac{1}{2}$ dar fare, Pfarrspende, fare Skočidol. — Njegova služba bo, da bo oznanjal celi župniji resnico o domovini nad zvezdami. Mali zvon (c-glas,

260 kg): Sv. Marija, kraljica sv. rožnega venca, sv. Tomaž. „Dominus vobiscum!“ (Gospod z Vami!) ter: „Povečala me družina Vošpernik, Wernberg“. Ta je oni zvon (130 kg), ki ga je nam vojna še pustila, ki je pa same žalosti nad izgubo svojih bratov počil ter ga je dal sedaj na svoje stroške imenovani posestnik preliti in povečati. Zvon, posvečen dvema bojevnikom gospodovoma, nam bo zato vedno klical, da je življenje vedna vojska, da roko v roki z mirom Kristusovim gre boj, in da je v tem boju treba pomoči z nebes. Zato nam bo vedno oznanjal resnico, da v tem boju nismo sami, ampak da je in da bodi Gospod z nami. — Verski napisi so večinoma latinske besede znane tudi ljudstvu od sv. maše. Pod slikami svetnikov je povsod tudi napisano njih ime.

Grabalja vas. (Smrt.) Na vaškem pokopališču v Št. Danijelu smo pred kratkem pokopali staro Briclnovo mater. Par dni navrh se je oglasila bela žena pri Kolarju in pobrala mater, ki je že nekaj časa bolehal. Bodi obojema slovenska zemljica lahka! — Na našem malem pokopališču smo dobili sedaj prvi nemški grobni napis, in to pri pokojnem, ki je bil pristen slovenski domačin. Da bi od nemškim napisom bolj sladko počival!

Podkraj pri Pliberku. (Smrt.) Zopet žalujemo za enim najzvestejših sinov slovenske matere, za Brdnikovim očetom. Pokopali smo ga 31. okt. ob navzočnosti mnogoštevilne množine ljudstva in petih duhovnikov. Rajni je bil vzoren gospodar, skrbel družinski oče, vedno zvest načelom sv. vere ter zvest sin slovenskega naroda. Pošten in odkrit značaj, da so ga spoštovali tudi nasprotniki. Bil je leta odbornik bistriške občine in v načelnstvu župnišča in posojilnice v Pliberku. Počivaj v miru! Daj nam bog več tako značajnih mož!

Razmejitve med Jugoslavijo in Avstrijo končana. Komisija za razmejitve med Jugoslavijo in Avstrijo je končala svoje delo. Ko so bili zapisniki o razmejitvenem delu odobreni in podpisani, je razmejitvena komisija v seji dne 31. oktobra tudi formalno sklenila svoje delovanje. Angleški član komisije polkovnik Crawen je odpotoval v Pariz, da izroči besedilo v treh izvodih veleposlaniški konferenci, ki dostavi po en izvod Jugoslaviji in Avstriji, dočim ostane tretji izvod v Parizu.

GOSPODARSKI VESTNIK

Dunajski trg. Živina: teleta 21—24.000, voli 10.800—16.000, mesne svinje 25—31.000, pitane do 33.000 K za kg žive teže. Mes o: goveje 14—30.000, telečje 26—40.000, svinjsko 36—46.000, prekajeno 30—48.000; slanina 32—34.000. Amerikansko maslo 26.600 do 29.000, domače maslo 34.000—38.000. Kg strdi 28—38.000. Sadje: jabolka 3—8.000, hruške 2500—6000, orehi 10—20.000, kostanji 5000 do 10.000. Zelenjave: krompir 900—1400, kisle zelje 3000—3200, hren 16—25.000 za kg. Žito: pšenica 3300—3375, rž 2650—2700, ječmen 2350—2650, koruza 2600—2700, oves 2000—2100; cene za kg na gospodarski borzi.

Valute. Za 10.000 K se dobi 83.752,093.802 nemških mark, 2,48 franc. frankov, 0,79 švicarskih frankov, 3,19 lir, 0,14 dolarja, 12,36 dinarjev, 4,85 čeških kron in 3846 ogrskih kron.

Svetovna produkcija železa. V teku meseca maja so producirale sledeče vodilne države: Unija, Anglija, Francija, Belgija in Luksemburška 5,298.000 ton železa. V mesecu juniju je produkcija padla na 5,140.000 ton. V juliju je znašala produkcija 5,166.000 ton. Za avgust še niso objavljene številke iz vseh držav, vendar bo produkcija mnogo manjša.

Rusija je pričela izvažati žito. Od 15. avgusta do dne 10. oktobra je izvozila Rusija preko 8 milijonov pudov (ali preko 128 milijonov kilogramov) žita. Od tega je šlo 5 milijonov pudov (en pud je 40 funtov ali 16 kg) v Nemčijo, 2 milijona na Holandsko in po pol milijona na Dansko in Finsko.

Štiritisoč let staro pšenično zrnje. V grobu Tutankamena so med drugim našli tudi nekaj

pšeničnega zrnja. Poskusili so, ali bi to zrnje, ki je staro že nad štiritisoč let, še pognalo in rodilo. Pest tega zrnja so poslali tudi na Madžarsko, kjer so ga posejali v komitatu Feher. Kakor poročajo madžarski listi, je zrnje lepo pognalo in so te dni poželi zrelo pšenico. Dobljeno zrnje je izredno dobre kakovosti in izgleda, kakor da je pognalo iz popolnoma svežega semena.

Žetev v Poljski. Lansko leto je bilo prvo po vojni, ko Poljski ni bilo treba uvoziti žita. Letošnje leto se že računa na izvoz, in sicer bi preostalo po sedanji ceni za izvoz 99.000 vagonov rži, 72.000 vagonov ječmena, 87.000 vagonov ovsa in 285.000 vagonov krompirja.

Nove kupne cene za srebrni in zlati denar: srebrna krona 5500 K; dve-kronski srebrnik 11.000 K; pet-kronski srebrnik 28.000 K; dinar 14.700; zlatnik za 10 kron 131.100, za 20 kron 262.200 K, za 100 kron 1.311.000 K.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. Bivši bolgarski minister Genadijev je bil 30. okt. zvečer, ko se je vračal na dom, umorjen. — Na Dunaju stanuje še 169 oseb v železniških vozovih. — V rudniku pri Ramljah v Dalmaciji je bila velika rudniška eksplozija. Vnel se je dinamit. Eksplozija je posula 26 delavcev, med tem je bilo 8 takoj mrtvih, ostali so bili težko ranjeni. — V Mariboru se je otvorila šola za češke otroke. — Na Dunaju uporabljajo bankovce po 1 milijardi mark v reklamne svrhe. Zavijaajo v nje žajfe in igrače. — Naša krona stoji, a vendar rastejo cene. Poština se bo zvišala in tobak je že občutno podražen. Govori se tudi o zvišanju tarifov na železnici. Precej nas bo koštalo, prej da bomo sanirani!

Deset zapovedi za moške. 1. Izogni se prvega prepira. 2. Ne besediči z ženo, ne zbadaj je in ne išči vzrokov za prepir. 3. Ne dopusti, da bi kedo igral oblastnika v tvoji hiši, a tudi ne igraj te vloge sam. 4. Rabi besedo „naše“ ne „moje“ pri vsaki stvari, ki jo posedujeta. 5. Obdržita svoje družinske skrivnosti med štirimi stenami in ne delita jih nikdar s prijatelji, še manj pa s sorodniki. 6. Ne živita s taščo skupaj; boljše je da živita sama, četudi še v tako slabem stanovanju, kakor s tastom ali taščo v palači. 7. Uporablaj nekoliko tiste nežnosti, ki si jo poznal pred poroko tudi v zakonskem življenju, pa se boš izognil mnogim preprirom. 8. Upoštevaj vedno to, da je gospodinjstvo težavno in mučno delo, ki ženo vsled enakomernosti utruja. Kadar vidiš, da je žena zlovoljna, upoštevaj njene „živce“, pa boš vozil dobro. 9. Ne ponižuj se pred ženo in bodi vedno dostojen; ne izgubi svojega ponosa, da te ne bo pričela omalovaževati in zaničevati. 10. Zavaruj srečo in mir svojega doma z zdravim otrokom, ki bo prineslo srečo in solnčne žarke v tvojo hišo.

Deset zapovedi za zakonske žene. Legal Aid Society, je obelodanila deset zapovedi za omožene ženske. Žena, ki hoče imeti srečo v zakonu, se naj strogo ravna po njih. Evo jih: 1. Ne bodi razsipna. Od primerne, skrbnega gospodarstva z dohodki tvojega soproga je odvisna njegova pripadnost za vzdrževanje doma. 2. Glej, da bo tvoja hiša vedno čedna. Nič ni bolj osvežujoče za oči trudnega delavca, kakor pogled na čist in prijazen dom. 3. Glej, da si ohraniš vedno svojo privlačnost. Ako je žena nemarna, postane mož postopač. 4. Ne pusti si dvoriti od drugih mož. Soprogi radi postanejo ljubosumni; večkrat brez vsakega povoda. Ne daj možu nikdar povoda za ljubosumnost ali sumničenje. 5. Ne zameri možu, ako je napram otrokom primeroma strog. 6. Ne porabi preveč časa s svojo materjo. 7. Ne sprejemaj nasvetov od sosedov, tudi od svoje lastne družine ne, v kolikor se tiče tvojih lastnih domačih razmer. 8. Nikdar ne podcenjuj in ponižuj svojega soproga. 9. Smej se, bodi pozorna tudi pri neznatnih stvareh. 10. Bodi taktna. Bodi ženska! Moški so namreč samo veliki otroci.

Čudne kitajske naredbe. Kitajci imajo včasih za nas Evropejce čudne nazore. Tako je iz-

šla pred kratkim sledeča vladna naredba: Najstrožje se prepoveduje uživanje kravjega mleka. Človek nima pravice, da odvzame živalim njihovo hrano in najmanje kravi, ki je splošno koristna domača žival. Oni, ki ne znajo ločiti, kaj pripada človeku in kaj živali, so hudobni in nerazumni ljudje. Kdor prodaja kravje mleko, nima čiste vesti, a oni, ki ga pije, ni nič boljši od prvega.

Pariz tretje mesto na svetu. Po baš objavljeni statistiki šteje Pariz sedaj 2 milijona 906 tisoč prebivalcev napram 2 milijona 588 tisoč leta 1910. Pariz je torej po številu prebivalstva tretje mesto na svetu.

Vlak, ki nikdar ne stoji. V Kursaalu na Angleškem so te dni preizkušali novo konstruiran vlak, ki nikdar ne obstane. Vlak vozi brez strojevodje, brez signalov in brez sprevodnika. Brzina vlaka se avtomatično znižuje in povisuje. Kadar privozi v kako postajo, vozi zelo počasi, tako, da lahko potniki izstopijo in vstopijo, izven postaje pa vozi zopet z normalno brzino, krog 24 milj, t. j. 47 km na uro. Vlak ne napravi nikakega šuma ali hrupa, ker imajo kolesa gumijaste obroče. Vlak goni električni motor, ki se s posebno pripravo sam regulira in na postajah dobavlja električni tok, tako, da ni potrebna nikaka napeljava toka, kakor je to potrebno n. pr. pri električni cestni železnici.

Radio prinesel velikansko veselje gluhi ženi. Triinšestdesetletna Mrs. Manley Everham je bila popolnoma gluha celih zadnjih šestdeset let. Zadnji petek pa je prvič začula po tolikih letih godbo in človeške glasove. Radio (brezžični telefon) je bil ta čudodelnik. Izjavila je, da si je nataknila radio-slušalo samo iz radovednosti brez vsakega namena na ušesa, toda bila je silno presenečena, ko je začula čudne glasove, a po preteku par minut je že lahko razložila posamezne glasove ter godbo. Mrs. Everham je bila medtem nenavadnim eksperimentom vsa iz sebe ter je večkrat z rokami ploskala nevidnim pevcem in godbenikom.

Poplava v Banatu. Zadnje deževno vreme je povzročilo v Banatu velike poplave. Glasom vesti iz Vel. Bečkereka je poplavljenih nad 5000 juter zemlje. Škoda se ceni na 3 milijone dinarjev.

Ravnatelj Joško Cvek †. Dne 20. oktobra t. l. je umrl v Ljubljani zadet od rane ravnatelj pri finančni delegaciji Joško Cvek. Rajni je bil velik prijatelj koroških Slovencev ter poznan zlasti v Rožu kot idealen mož in ljubezniv družabnik. Blagemu pokojniku bodi zemljica lahka, ugledni Borovnikovi družini na naše sožalje.

ČEBELARSKI VESTNIK

Čebela v starem Egiptu. Egiptska čebela je živalica svoje vrste. Barve je mnogo bolj pisane nego naše čebele in pa tudi mnogo opasnejša. Čebele pa v Egiptu tudi niso tako marljive kakor naše in dajejo zato tudi manj meda. Čebel Egipčani ne gojijo v panjih kot pri nas, ampak v dolgih ceveh, ki so na obeh straneh zaprte. Samo na eni strani se nahaja majhna odprtina, skozi katero čebelice prihajajo in odhajajo. Čebelarstvo je danes v Egiptu še skoraj na isti stopnji, kakor je bilo pred tisoč leti. Neki švicarski list poroča, da so našli na sarkofagu kralja Meneja, ki je živel okoli 3623. leta pr. Kr. najstarejšo zgodovinsko vest o čebeli. Obširnejše podatke o čebelarstvu ima staroegiptski relief iz leta 2600. pr. Kr. iz hrama kralja „Neuser-re“. Tu se prikazuje staroegiptsko čebelarstvo in dobivanje medu, ki je povsem slično današnjemu postopanju.

ŽENSKI VESTNIK

Boj za žensko volilno pravico v Švici.

Dočim je bila ženska v prejšnjih stoletjih samo nekaka sužnja moškega brez pravic, so v minulih desetletjih z napredujočo osamosvojitvijo dosegle ženske v večini evropskih držav tudi že politične pravice. Tako so v Avstriji ženske popolnoma enakopravne z moškimi, imajo dostop do vseh učilišč in javnih služb in, kar je višek pravic, ima aktivno in pasivno

volilno pravico, smejo voliti in biti izvoljene. S tem jim je odprta pot v občinske zastope, deželne zbore in narodno skupščino. One lahko soodločujejo o usodi države. Žal se naše ženstvo teh pravic veliko premalo zaveda in poslužuje. Te pravice pa ne uživajo ženske vseh evropskih držav. So na zelo visoki stopnji stoječe države, ki ne dajo ženskam volilne pravice, vsaj v polni meri ne.

V naslednjem podajamo kratki pregled naporov švicarskih žen za doseg političnih pravic.

Med države, ki še dosedaj niso dale ženskam volilne pravice, spada tudi Švica. Švicarka doslej nima političnih pravic ne v državi ne v kantonih (okrožjih). Za volilno pravico se bojuje švicarsko ženstvo že pol stoletja. Najbolj žilavo zahteva svoje pravice ženstvo v curiškem kantonu. Že v letih 1868 in 1869, ob priliki spremembe kantonske ustave, so dalekovidnejše žene prosile za glasovalno pravico tudi za ženski spol. Njih zahteva je bila tedaj vzeta komaj na znanje. Po dolgem času — leta 1902 — se je švicarsko ženstvo zopet oglasilo z zahtevo po volilni pravici ali samo v cerkvenih vprašanih. Pa tudi te skromne želje so pri glasovanju propadle.

Prvi začetek je učinila vlada curiškega kantona leta 1905, ki je v osnovi volilnega zakona predlagala aktivno in pasivno volilno pravico za polnoletne švicarske državljanke v vodstva šolskih in ubožnih zavodov. Cerkveni zbor je dodal k temu osnutku še predlog, da bi se razširila ženska volilna pravica tudi na cerkveno upravo. Zato izvedeno ljudsko glasovanje leta 1907 je osnutek zakona zavrglo. Majhen korak naprej se je storil leta 1911, ko se je z ljudskim glasovanjem dovolila volilna pravica v obrtniško razsodišče v Curihu. Dve leti pozneje je bil ženskam dovoljen dostop k upravi okrajnega šolskega skrbstva. Leta 1917 so dobile dostop do sirotinskega skrbstva, do bolniških odborov in do odborov za podelitev podpor. Tako so prišle ženske s pomočjo naprednih mož v razne urade in komisije. S svojo podjetnostjo in plodovitim delom so si pridobile že mnogo priznanj tako predstojnikov kakor javnosti.

Prevrat leta 1918 je prinesel ženam raznih držav politično enakopravnost. Tudi švicarsko ženstvo je upalo. Predlog, naj se da ženskam pasivna in aktivna volilna pravica v vsa zastopstva, je z ljudskim glasovanjem leta 1920 propadel z 88.000 proti 21.000 glasovi.

Lansko leto se je začelo zopet delati na spremembi volilnega zakona za curiški kanton, v katerega bi imela priti tudi ženska volilna pravica. Zato določen odbor tega vendar ni storil, pač pa izdelal poseben zakon o ženski volilni pravici, o katerem se je glasovalo letos 8. februarja. Kar je dovoljeval ta osnutek, je bilo tako malo, da ni imel niti najnazadnjaški moški volilec vzroka glasovati proti njemu. Ta zakon je dovoljeval ženskam v curiškem kantonu volilno pravico v šolsko skrbstvo, cerkveno upravo in sirotišnice in v varuške urade. Niti tega malega jim moški niso hoteli priznati: zakonska osnova je bila s 76.408 proti 28.806 glasovi odklonjena, kar kaže, da moški švicarskim ženam še ne zaupajo popolnoma.

V curiškem kantonu so organizirane ženske v 68 društvih, ki imajo skupno 11.000 članic. Pravično in razumno bi bilo, ako bi se jim dala priložnost, da bi mogle uveljaviti svoje poštene namene in izrabiti razpoložljive sile v prosep splošnosti. Večina švicarskih žen še dandanes ni tako daleč, da bi zahtevale zase tudi vse politične pravice, ker se prav dobro zavedajo odgovornosti, ki bi si jo naložile po nepotrebnem. Politično življenje švicarske republike zahteva namreč od svojih državljanov mnogo večjo politično zrelost kot v drugih državah, kjer se volijo samo poslanci, ki potem odločajo v imenu volilcev o zakonih, o državni upravi in o usodi naroda in države. Švica je edina država, kjer ima vso moč v rokah prebivalstvo samo in ne poslanci. Z ljudskim glasovanjem odločajo volilci sami o vseh važnih občinskih, kantonskih in državnih vprašanih. Celo o mednarodnih pogodbah odločajo podaniki z ljudskim glasovanjem. Ravno vsled prevelike odgovornosti, in ker se pusti večina žensk po drugih osebah preveč vplivati, ne

dovolijo moški švicarskim ženam političnih pravic.

Zato se pa švicarske žene tembolj zanimajo za človekoljubne ustanove. Najboljši dokazi tej trditvi so pogoste seje in predavanja v prosep dobroteljnega namenom. Prostorne dvorane so vedno napolnjene ženskih poslušateljcev, ki ne darujejo zato samo svoj prosti čas, temveč prinašajo tudi denarno pomoč. Dolžnost moških bi bila, da bi ženam vsaj ne delali zapreke na poti k enakopravnosti.

Kakor se je osamosvojilo ženstvo v drugih državah, tako se je tudi že Švicarka. Že v letu 1910 imamo zaznamovati 516.000 žensk, ki so bile zaposlene izven rodbine: danes je to število že zdavno naraslo. Ženska dela v družbi z moškimi v tovarnah, v trgovinah in tudi v državni službi. Švicarska poštna uprava ima celo namen, namestiti v bodoče na gotovih mestih samo ženske uradniške moči.

Z osamosvojitvijo švicarskih žen raste tudi njih politična zrelost. Ko bodo postale za švicarsko politično življenje zrele, bodo dosegle tudi vse politične pravice in nihče se temu več ne bo upiral.

NAŠE KNJIGE

Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Utva. Splošna knjižnica št. 7. V Ljubljani 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena broš. 12 Din., vez. 17 Din. Deset Andersenovih pripovedk, deset biservov, ki bodo gotovo napravili mladim čitateljem mnogo veselja. „Miklavž in Miklavžek“, „Svinjski pastir“, „Leteči kovčeg“ itd., da imenujemo samo nekatere, ki ostanejo človeku v spominu, ko že davno ne spada med mladino! Priznana naša pisateljica je spretno odbrala deset najbolj slikovitih pripovedk in jih v lepem gladkem jeziku, mestoma tudi z dihom našega kolorita presadila na naša tla. Tisti, ki bi radi nudili svoji deci lepo čtivo, imajo tu lepo in v vsakem oziru ugodno priliko. Kajti vkljub opremi je cena knjige tako nizka, da jo zmore vsakdo. Izdajatelji „Splošne knjižnice“ zaslužijo v tem oziru priznanje. Andersenove pripovedke se dobe po vseh knjigarnah in pri založništvu „Zvezne knjigarne“, Ljubljana, Marijin trg št. 8.

115

Kože

vsake vrste sprejema
v delo

usnjarna J. Miklaučič

v Gorinčičah, p. Sv. Jakob v R.

Vabilo

Slov. kat. izobraževalno društvo
za St. Janž in okolico uprizori
tretjič narodno igro

„Miklova Zala“

v nedeljo, dne 25. novembra
ob 2½ uri popoldan pri Tišlerju
v St. Janžu.

Kdor še ni videl, kaj je moglo
naše slovensko ljudstvo pred
davnimi časi, pod Turki trpeti,
naj pride!

116

Vstopnice se bodo prodajale samo pri blagajni pred vprizoritvijo. Odbor.